

Бхагавад-Гита

Глава 4

भगवद्गीता। चतुर्थोऽध्यायः

ज्ञानकर्मसंन्यासयोगः

saṁnyāsa *m* - отказ, отречение, покидание, самоотреченность; укрытие, хранилище;

श्रीभगवानुवाच

इमं विवस्वते योगं प्रोक्तवानहमव्ययम् ।

विवस्वान्मनवे प्राह मनुरिक्ष्वाकवे ऽब्रवीत् ॥ १ ॥

avyaya - неувядаемый, вечный;

एवं परम्पराप्राप्तमिमं राजर्षयो विदुः ।

स कालेनेह महता योगो नष्टः परंतप ॥ २ ॥

paramparā *f* - непрерывный поток, последовательность, традиция;

स एवायं मया ते ऽद्य योगः प्रोक्तः पुरातनः ।

भक्तो ऽसि मे सखा चेति रहस्यं ह्येतदुत्तमम् ॥ ३ ॥

purātana - древний, старинный;

rahasya - тайный; *n* тайна, секрет;

अर्जुन उवाच

अपरं भवतो जन्म परं जन्म विवस्वतः ।

कथमेतद्विजानीयां त्वमादौ प्रोक्तवानिति ॥ ४ ॥

apara - поздний; следующий, будущий; недалекий, близкий; другой, нижний; западный;

श्रीभगवानुवाच

बहूनि मे व्यतीतानि जन्मानि तव चार्जुन ।

तान्यहं वेद सर्वाणि न त्वं वेत्थ परंतप ॥ ५ ॥

vyatī (vi-ati√i) II P. - проходить, миновать;

अजो ऽपि सन्नव्ययात्मा भूतानामीश्वरो ऽपि सन् ।

प्रकृतिं स्वामधिष्ठाय संभवाम्यात्ममायया ॥ ६ ॥

adhi√sthā (adhi√sthā) I U. - стоять над, подыматься, управлять, владеть;

यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत ।

अभ्युत्थानमधर्मस्य तदात्मानं सृजाम्यहम् ॥ ७ ॥

glāni *f* - усталость, изнурение, истощение;

abhyutthāna *n* - подъем, возвышение;

परित्राणाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृताम् ।

धर्मसंस्थापनार्थाय संभवामि युगे युगे ॥ ८ ॥

जन्म कर्म च मे दिव्यमेवं यो वेत्ति तत्त्वतः ।

त्यक्त्वा देहं पुनर्जन्म नैति मामेति सो ऽर्जुन ॥ ९ ॥

वीतरागभयक्रोधा मन्मया मामुपाश्रिताः ।

बहवो ज्ञानतपसा पूता मद्भावमागताः ॥ १० ॥

vī (vi√i) II P. - исчезать, *p.p.* *vīta* - свободный от ч.-л., без ч.-л.;

ये यथा मां प्रपद्यन्ते तांस्तथैव भजाम्यहम् ।

मम वर्तमानुवर्तन्ते मनुष्याः पार्थ सर्वशः ॥ ११ ॥

pra√pad IV Ā. - подходить, достигать, появляться; прибегать за помощью к ч.-л.;

√bhaj I P.- служить, почитать, любить; вступать во владения, принимать; использоваться, уделять, наделять, распределять; предпочитать;

काङ्क्षन्तः कर्मणां सिद्धिं यजन्त इह देवताः ।

क्षिप्रं हि मानुषे लोके सिद्धिर्भवति कर्मजा ॥ १२ ॥

चातुर्वर्ण्यं मया सृष्टं गुणकर्मविभागशः ।

तस्य कर्तारमपि मां विद्वद्यकर्तारमव्ययम् ॥ १३ ॥

cāturvarṇya *n* - четыре варны;

vibhāga *m* - деление, разделение, часть, доля, отличие;

न मां कर्माणि लिम्पन्ति न मे कर्मफले स्पृहा ।

इति मां यो ऽभिजानाति कर्मभिर्न स बध्यते ॥ १४ ॥

एवं ज्ञात्वा कृतं कर्म पूर्वैरपि मुमुक्षुभिः ।

कुरु कर्मैव तस्मात्त्वं पूर्वैः पूर्वतरं कृतम् ॥ १५ ॥

किं कर्म किमकर्मेति कवयो ऽप्यत्र मोहिताः ।

तत्ते कर्म प्रवक्ष्यामि यज्ज्ञात्वा मोक्ष्यसे ऽशुभात् ॥ १६ ॥

कर्मणो ह्यपि बोद्धव्यं बोद्धव्यं च विकर्मणः ।

अकर्मणश्च बोद्धव्यं गहना कर्मणो गतिः ॥ १७ ॥

√budh I U. - будить, пробуждать, просыпаться; учить, изучать; знать, замечать, узнавать (+Acc, Gen.);

vikarman - поступающий неверно; *n* - недозволенное действие;

gahana - густой, дремучий, глубокий; *n* - глубина, бездна, чаща, заросли, темнота;

कर्मण्यकर्म यः पश्येदकर्मणि च कर्म यः ।

स बुद्धिमान्मनुष्येषु स युक्तः कृत्स्नकर्मकृत् ॥ १८ ॥

यस्य सर्वे समारम्भाः कामसंकल्पवर्जिताः ।

ज्ञानान्निदग्धकर्माणं तमाहुः पण्डितं बुधाः ॥ १९ ॥

samārambha *m* - предприятие, начало;

samkalpa *m* - решение, воля, желание, намерение, мысли;

त्यक्त्वा कर्मफलासङ्गं नित्यतृप्तो निराश्रयः ।

कर्मण्यभिप्रवृत्तो ऽपि नैव किञ्चित्करोति सः ॥ २० ॥

āsaṅga *m* - привязанность, склонность, объединение, союз;
nirāśraya - бездомный, лишенный поддержки или защиты;
abhi-pra√vart I Ā. - продвигаться, двигаться вперед;

निराशीर्यतचित्तात्मा त्यक्तसर्वपरिग्रहः ।

शरीरं केवलं कर्म कुर्वन्नाप्नोति किल्बिषम् ॥ २१ ॥

āśis, āśis *f* - благословение, молитва, желание;
parigraha *m* - занятие, попечение; замужество, брак; собственность, имущество; взятие, принятие;

यदृच्छालाभसंतुष्टो द्वन्द्वतीतो विमत्सरः ।

समः सिद्धावसिद्धौ च कृत्वापि न निबध्यते ॥ २२ ॥

yadṛcchā *f* - случай;
vimatsara - чуждый зависти, эгоизма;

गतसङ्गस्य मुक्तस्य ज्ञानावस्थितचेतसः ।

यज्ञायाचरतः कर्म समग्रं प्रविलीयते ॥ २३ ॥

ava√sthā I U. - оставаться, находиться, быть;
samagra - весь, целый; *n* - всё;
pra-vi√lī I P. - исчезать;

ब्रह्मार्पणं ब्रह्म हविर्ब्रह्माग्नौ ब्रह्मणा हुतम् ।

ब्रह्मैव तेन गन्तव्यं ब्रह्मकर्मसमाधिना ॥ २४ ॥

agraṇa *n* - передача, перенесение, доставление, приношение, бросание;
samādhī *m* - благоговение, благочестие, сосредоточение;

दैवमेवापरे यज्ञं योगिनः पर्युपासते ।

ब्रह्माग्नावपरे यज्ञं यज्ञेनैवोपजुहति ॥ २५ ॥

pariupās (pari-upa√ās) II Ā. - окружать, участвовать в ч.-л., почитать;
upa√hu III U. - жертвовать, совершать возлияние;

श्रोत्रादीनीन्द्रियाण्यन्ये संयमाग्निषु जुहति ।

शब्दादीन्विषयानन्य इन्द्रियाग्निषु जुहति ॥ २६ ॥

सर्वाणीन्द्रियकर्माणि प्राणकर्माणि चापरे ।

आत्मसंयमयोगाग्नौ जुहति ज्ञानदीपिते ॥ २७ ॥

prāṇakarman (prāṇa-karman) *n* - жизнедеятельность;

द्रव्ययज्ञास्तपोयज्ञा योगयज्ञास्तथापरे ।

स्वाध्यायज्ञानयज्ञाश्च यतयः संशितव्रताः ॥ २८ ॥

dravya *n* - вещь;
saṁśita (p.p. om saṁ√śā s или saṁ√śo) - готовый, непреклонный; заостренный;

अपाने जुहति प्राणं प्राणे ऽपानं तथापरे ।

प्राणापानगती रुद्धा प्राणायामपरायणाः ॥ २९ ॥

apāna - *m* выдох;
parāyaṇa *n* - главная, высшая цель; -parāyaṇa посвящающий все свои силы;

अपरे नियताहाराः प्राणान्प्राणेषु जुहति ।

सर्वे ऽप्येते यज्ञविदो यज्ञक्षपितकल्मषाः ॥ ३० ॥

kṣapita (p.p.caus. *om* √kṣi) - уничтоженный, разрушенный;
kalmaṣa *n* - пятно, грязь; порок, вина, грех;

यज्ञशिष्टामृतभुजो यान्ति ब्रह्म सनातनम् ।

नायं लोको ऽस्त्ययज्ञस्य कुतो ऽन्यः कुरुसत्तम ॥ ३१ ॥

śiṣṭa (p.p. *om* √śiṣ) - оставленный, *n* остаток;

एवं बहुविधा यज्ञा वितता ब्रह्मणो मुखे ।

कर्मजान्विद्धि तान्सर्वानिवं ज्ञात्वा विमोक्ष्यसे ॥ ३२ ॥

vi√tan VIII P. - растягивать, расширять, распространять; делать, производить, вызывать;

श्रेयान्द्रव्यमयाद्यज्ञाज्ज्ञानयज्ञः परंतप ।

सर्वं कर्माखिलं पार्थ ज्ञाने परिसमाप्यते ॥ ३३ ॥

akhila - целый, весь;

pari-sam√āp V U. - заканчиваться, завершаться;

तद्विद्धि प्रणिपातेन परिप्रश्नेन सेवया ।

उपदेक्ष्यन्ति ते ज्ञानं ज्ञानिनस्तत्त्वदर्शिनः ॥ ३४ ॥

paripraśna *m* - вопрос, исследование;

यज्ज्ञात्वा न पुनर्मोहमेवं यास्यसि पाण्डव ।

येन भूतान्यशेषेण द्रक्ष्यस्यात्मन्यथो मयि ॥ ३५ ॥

aśeṣa - полный, целый, без остатка; *In. adv.* - полно, целиком;

и *частица* - и, а но, однако; теперь, именно, как раз;

अपि चेदसि पापेभ्यः सर्वेभ्यः पापकृत्तमः ।

सर्वं ज्ञानप्लवेनैव वृजिनं संतरिष्यसि ॥ ३६ ॥

plava - плывущий; *m, n* - лодка;

vṛjina *n* - зло, грех;

यथैधांसि समिद्धो ऽग्निर्भस्मसात्कुरुते ऽर्जुन ।

ज्ञानाग्निः सर्वकर्माणि भस्मसात्कुरुते तथा ॥ ३७ ॥

edhas *n* - топливо, дрова;

bhasmasāt √kar VIII U. - превращать в пепел, испепелять;

न हि ज्ञानेन सदृशं पवित्रमिह विद्यते ।

तत्स्वयं योगसंसिद्धः कालेनात्मनि विन्दति ॥ ३८ ॥

pavitra - чистый, невинный; *n* предмет для очищения (например, цедилка);

श्रद्धावाँल्लभते ज्ञानं तत्परः संयतेन्द्रियः ।

ज्ञानं लब्ध्वा परां शान्तिमचिरेणाधिगच्छति ॥ ३९ ॥

अज्ञश्चाश्रद्धानश्च संशयात्मा विनश्यति ।

नायं लोको ऽस्ति न परो न सुखं संशयात्मनः ॥ ४० ॥

योगसंन्यस्तकर्माणां ज्ञानसंछिन्नसंशयम् ।

आत्मवन्तं न कर्माणि निबध्नन्ति धनंजय ॥ ४१ ॥

तस्मादज्ञानसंभूतं हृत्स्थं ज्ञानासिनात्मनः ।

छित्तैर्न संशयं योगमातिष्ठोत्तिष्ठ भारत ॥ ४२ ॥

ā√sthā I U. - подниматься на; всходить; отправляться, вступать, садиться на; становиться на, находится.